

GIF ONDERWATER

Jan Nijenhuis

Verontreinigde onderwaterbodems vormen een probleem dat niet zonder reden steeds meer in de belangstelling komt. In onderstaand artikel gaat Jan Nijenhuis, medewerker van de afdeling milieuvan de provincie Friesland, in op de vraag wat er nu zo speciaal is aan het probleem van de onderwaterbodembeschermtverontreiniging.

In de parlementaire stukken van de (ontwerp-)Wet bodembescherming staat:

Met het begrip onderwaterbodembodem wordt bedoeld op het direkt onder het oppervlaktewater gelegen gedeelte van de bodem. Door de definiëring van het begrip bodem in het onderhavige wetsontwerp vormt ook de bodem onder de wateroppervlakte objekt van regeling op grond van het onderhavige wetsontwerp.

Deze omschrijving over het toebedelen van de problematiek van de (verontreinigde) onderwaterbodems aan het bodembeschermingsbeleid en daarmee aan de minister van VROM, lijkt eenvoudig, maar de uitwerking is het niet. Want hoe raken onderwaterbodems verontreinigd? Dat gebeurt door lozingen van afval(water) en vanuit andere verontreinigingsbronnen zoals neerslag in zowel binnen- als buitenland.

Als de verontreinigende stoffen zich aan het van nature in het water zwevend materiaal hechten en uiteindelijk bezinken, kan een verontreinigde bodem ontstaan. De kwaliteit van de onderwaterbodems van de rijkswateren wordt voor een belangrijk deel bepaald door de kwaliteit van het water dat met de grote rivieren ons land binnenkomt. De kwaliteit van niet-rijkswateren wordt voornamelijk bepaald door (punt)lozingen op die wateren zelf.

Onderwaterbodembescherming is dus ook waterkwaliteitsbeheer, waarmee we meteen óók op het terrein van het ministerie van Verkeer en Waterstaat zijn beland. Wellicht een verklaring voor het trage op gang komen van een onderwaterbeschermingsbeleid. Voor de volledigheid moet hier ook de complicerende faktor van de verontreiniging van de grote rivieren door bijvoorbeeld West-Duitsland en Frankrijk worden genoemd. En hoe lang het kan duren voor daar enige verbetering in kan worden gekonstateerd, is alom bekend.

Baggerslib

Toch komt het een en ander op gang. Bij baggerwerk-

zaamheden in het Rotterdamse havengebied in het begin van de tachtiger jaren bleek dat de kwaliteit van de baggerspecie zo slecht was, dat het noch op land, noch in zee zonder milieuhygiënische problemen kon worden gestort.

Maar niet alleen in de Randstad bestaat dat probleem. Het is er ook in het Noorden. De havenslib-problematiek van Delfzijl en Harlingen is zeer omvangrijk. Zo

komt er alleen al in Harlingen zo'n 800.000 m³ slib per jaar vrij, waarvan zeker een kwart ernstig verontreinigd is.

Ook voor het normale beheer van de watergangen is het noodzakelijk dat deze op gezette tijden worden gebaggerd. Hoewel er geen goede gegevens zijn, wordt de jaarlijkse hoeveelheid vrijgekomen baggerspecie van binnenwateren in Friesland op 300.000 m³ per jaar geschat. Daarvan is zo'n 20 % echt verontreinigd.

Zuiveringsslib

Baggerslib

dat voorafgaande aan de baggerwerkzaamheden bemonstering en analyse plaatsvinden en dat daarna in overleg met de provincie wordt bekeken welke bestemming de specie kan krijgen. Daarbij werden tot nu toe vaak de zogenaamde A-, B- en C-waarden uit de interimwet bodemsanering als richtsnoer gebruikt om die bestemming te bepalen, hoewel die waarden eigenlijk bestemd zijn om te kunnen beoordelen of iets de bodem uit moet en niet of iets de bodem in mag.

Diskussie

Een belangrijke ontwikkeling tekent zich af in de discussienotitie bodemkwaliteit, die de minister van VROM in mei heeft gepubliceerd. In deze notitie is een concept-lijst van voorlopige referentiewaarden voor een multifunctionele bodem opgenomen, in de notitie wordt gesteld dat voor materialen die eenmalig in grote hoeveelheden worden toegepast, zoals baggerspecie, de in de lijst aangegeven waarden zouden kunnen worden gehanteerd om te beoordelen of de materialen geschikt zijn om op de bodem te brengen. Als aan die waarden kan worden voldaan, is er sprake van 'milieufunkioneel' grond, die in principe overal toepasbaar is.

Als niet aan die waarden kan worden voldaan, mag baggerspecie niet zonder meer op de bodem worden gebracht. Bij toepassing van grote hoeveelheden op de bodem moet worden voldaan aan de zogenaamde IBC-kriteria (Isoleren-Beheersen-Controleren); dit zijn de criteria waaraan een gecontroleerde stort- of op-

slagingsplek moet voldoen. Die normstelling zou wel eens kunnen betekenen dat nog meer specie dan in de hiervoor genoemde hoeveelheden een probleem gaat vormen.

Wordt baggerspecie in lagere dosering toegepast, dan wordt in de notitie, zoals al gebruikelijk bij zuiveringslib, gedacht aan een combinatie van produktnormen en doseringsregels. Daarbij moeten aan- en afvoer van stoffen in de bodem met elkaar in evenwicht zijn. Hier zit wel een adder onder het gras, want zelfs al zou

In het Reitdiep bij Eelzhe: ook onderwaterboderverontreiniging

de dosering gezien de huidige kwaliteit van de meeste baggerspecie enkele keren zo hoog kunnen zijn als voor zuiveringslib, dan nog is er volstrekt onvoldoende gebied aanwezig om de specie te kunnen verspreiden. Daarbij komt dat veel grondeigenaren niet zo happig meer zijn op het op hun land krijgen van de specie.

Het is de bedoeling dat binnen enkele jaren de in de notitie genoemde waarden rechtskracht krijgen op basis van de Wet bodembescherming.

Aanpak bij de bron en depots

De enige weg om niet blijvend met het baggerspecieprobleem — en het zuiveringslibprobleem en het waterkwaliteitsprobleem — opgezaald te blijven, is de aanpak bij de bron. Voorlopig zitten we wel met enorme hoeveelheden verontreinigde specie. In sommige gevallen is het nu nog verstandiger om de specie maar te laten zitten, omdat dat milieuhygiënisch minder problemen oplevert dan het op te baggeren en vervolgens weer weg te bergen.

In vele gevallen kan dat niet. Dat zou wel eens kunnen betekenen dat de komende jaren serieus moet worden nagedacht over diverse (10 of 20?) lokaties per provincie, waar de verontreinigde specie op een verantwoorde wijze kan worden geborgen. Gezien de hoeveelheden en de eigenschappen van het materiaal lijkt concentratie op één of twee grote lokaties per provincie niet realiseerbaar. Voor havenslib lijken speciale depots voorlopig niet te vermijden. Wellicht kan een aantal van de te realiseren lokaties ook een nuttige functie gaan vervullen voor de berging van zuiveringslib, dat een steeds moeilijker afzet vindt in de landbouw.